

**Ośrodek
Pamięć i Przyszłość**
www.pamieciprzyszosc.pl

2012

Sprawozdanie roczne

I Działalność Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”

Misją Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” jest dokumentowanie oraz upowszechnianie dorobku historycznego i kulturowego stworzonego we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej, a w szczególności upowszechnianie wiedzy o oporze społeczeństwa polskiego wobec komunistycznej dyktatury oraz popularyzacja – wśród mieszkańców miasta a także w Polsce i za granicą – wiedzy o powojennej historii Wrocławia jako ważnego elementu dziedzictwa europejskiego w tym o wkładzie Wrocławia w pojednanie europejskie. Ośrodek realizuje te cele przez organizowanie projektów wystawienniczych edukacyjnych i badawczych. Zadaniem strategicznym Ośrodka jest stworzenie stałej ekspozycji (centrum wystaw historycznych) ukazującej powojenną historię Wrocławia oraz jej znaczenie dla Polski i Europy. Zadanie to zostanie zrealizowane w najbliższych latach na terenie obecnej zajezdni przy ul. Grabiszyńskiej.

W 2012 r. Ośrodek realizował swoją misję, przez wdrożenie procesu inwestycyjnego dotyczącego zajezdni MPK przy ul. Grabiszyńskiej, prowadzenie Centrum Dokumentacyjnego, za pomocą którego zbierane i archiwizowane są materiały i pamiątki dotyczące powojennej historii Wrocławia oraz przez organizację zadań w ramach rocznych linii programowych. W 2012 r. były to projekty związane z rocznicami: powstania Armii Krajowej, organizacji wyborów czerwcowych w 1989 r., powstania Solidarności, wrocławskiej manifestacji 31 VIII 1982 r., dnia niepodległości oraz wprowadzenia stanu wojennego. Ponad to tematem wiodącym był sport. W związku z tym Ośrodek przygotował wystawę wirtualną poświęconą Władysławowi Żmudzie, zorganizował konferencję naukową dotyczącą sportu na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej i przygotował wydawnictwa – Kwartalnik „Pamięć i Przyszłość” o tematyce „Wrocławski sport” oraz album o klubie piłkarskim WKS „Śląsk Wrocław”, którego druk odbędzie się w 2013 r. Istotnym Wydaniem była także współorganizacja Międzynarodowego Festiwalu Historycznego „Wiek XX. Anamneses”, który może stać się ważną imprezą cykliczną we Wrocławiu. W ramach rozwijania współpracy międzynarodowej odbyto szereg wyjazdów studyjnych do Czech, Słowacji, Wielkiej Brytanii i Niemiec. W Wyniku tych działań Ośrodek przystąpił do współrealizacji (razem z Europejską Siecią Pamięć i Solidarność) filmu dokumentalnego „Europa Środkowa idzie na wolność”, którego premiera planowana jest na 2013 r. Efektem rozwijania kontaktów międzynarodowych jest także przyjęcie Ośrodka, jako trzeciej instytucji z Polski, do Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia.

1. Centrum wystaw historycznych w zajezdni przy ul. Grabiszyńskiej

Zadaniem strategicznym Ośrodka, wynikającym także ze statutu (§3 pkt.4), jest przygotowanie projektu stałej ekspozycji poświęconej powojennej historii Wrocławia i Dolnego Śląska. Przedsięwzięcie to zostanie zrealizowane do 2016 roku na terenie obecnej zajezdni autobusowej przy ul. Grabiszyńskiej. Jest to miejsce ważne dla powojennej historii Wrocławia – tutaj w sierpniu 1980 r. rozpoczął się strajk soli-

darnościowy z postulatami Stoczni Gdańskiej. Do tego protestu przyłączyły się prawie wszystkie większe zakłady pracy we Wrocławiu, a mieszkańcy miasta manifestowali swoje poparcie dla strajkujących właśnie w Zajezdni. W tym miejscu po raz pierwszy do 1945 r. nowi mieszkańcy Wrocławia pokazali, że proces „oswajania” nowej kulturowo przestrzeni się dokonał. W wyniku realizacji projektu obecna hala zajezdni zamieni się w centrum wystaw historycznych – nowoczesnych, multimedialnych prezentacji, za pomocą których opowiemy o powojennej historii Wrocławia od końca drugiej wojny światowej po współczesność. Ponadto projekt przyczyni się do rewitalizacji przemysłowych obiektów oraz całego obszaru miejskiego. Zajezdnia otworzy swe podwoje dla zwiedzających w 2016 roku, kiedy Wrocław będzie Europejską Stolicą Kultury.

Kultury.

a. prace programowe oraz wydanie materiałów pokonferencyjnych

Podstawą do przygotowania scenariusza ekspozycji stałej, która będzie ulokowana na terenie Zajezdni są prace programowe. Istotnym ich elementem jest organizacja konferencji naukowych poświęconych powojennym dzieciom Wrocławia i Ziemi Zachodnich. Efektem każdej konferencji poza dyskusją i pracami eksperckimi jest recenzowane wydawnictwo pokonferencyjne, skierowane głównie do środowiska naukowego, ale dostępne także dla wszystkich zainteresowanych. Od stycznia 2012 r. do księgarń trafił tom pokonferencyjny „Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy” zawierający referaty wygłoszone na konferencji Muzeum Ziemi Zachodnich - historia i perspektywy, zorganizowanej przez Ośrodek w ramach cyklu prac programo-

wych nad przyszłą placówką muzealną.

W ciągu roku sprawozdawczego wydany został kolejny tom będącym pokłosiem konferencji z 2011 r. wpisujący się we wspomniany cykl – publikacja „Dzieci, młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej” ukazała się w grudniu 2012 r. Książka przedstawia postawy, działania i aktywność młodzieży w ramach instytucji i organizacji oficjalnych i nieoficjalnych, legalnych i nielegalnych na terenach przyłączonych do Polski po II wojnie światowej. W książce zaprezentowane zostały ważne dla poszczególnych regionów postacie, wydarzenia, momenty przełomowe i przemiany kulturowe związane z dziećmi oraz młodzieżą szkolną i akademicką. Promocja publikacji odbędzie się na początku 2013 r.

b. wdrożenie procesu inwestycyjnego

W minionym roku zrealizowano wdrożenie inwestycji, w tym uzyskano decyzję lokalizacji celu publicznego oraz zrealizowano projekt budowlany. Kontynuowano także prace nad scenariuszem ekspozycji głównej oraz opisane wyżej prace programowe.

c. komunikacja społeczna

W roku sprawozdawczym kontynuowane były prace związane z upowszechnianiem wśród wrocławian

wiedzy o przyszłej inwestycji. W tym zakresie organizowano na terenie zajezdni imprezy okolicznościowe – obchody rocznic oraz koncert zespołu Scorpions (w ramach cyklu wRock for freedom). Ponadto prowadzono akcję informacyjną za pomocą serwisów społecznościowych oraz przedsięwzięć promocyjnych.

2. Rozwój programu dokumentacyjnego

Program dokumentacyjny realizowany jest przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” od początku działalności (od 2007 r.) jako główne jego zadanie polegające na rejestracji i archiwizacji świadectw historii mówionej oraz tworzeniu zasobów zdjęć i pamiątek. Materiały te po zarchiwizowaniu i zabezpieczeniu są wykorzystywane w projektach badawczych, edukacyjnych i wystawienniczych Ośrodka.

a. pozyskiwanie nowych świadectw historii mówionej – projekty dokumentacyjne

W roku 2012 pozyskano 68 nowych relacji historii mówionej. Osiem z nich pozyskano w ramach kontynuacji programu „Świadkowie historii”, a pozostałe w wyniku konkursu „Grant Oral History”. W ramach tego ostatniego świadectwa dotyczą czterech monograficznych tematów realizowanych przez młodych badaczy: „Działalność zawodowa prof. Edmunda Małachowicza” prowadzony przez Elżbietę Gordzką, „Okres zasiedlania ziem Dolnego Śląska w pamięci osób przesiedlonych z terenów kresów wschodnich” prowadzony przez Marcelinę Jakimowicz; „Jak Feniks z popiołów. Powstanie, likwidacja i odrodzenie prasy drugiego obiegu w województwie gorzowskim (1980–1989)” prowadzony przez Krzysztofa Wasilewskiego oraz „Uchodźcy polityczni z Grecji na Dolnym Śląsku po 1948 r.” prowadzony przez Sebastiana Górskiego.

b. pozyskiwanie nowych kolekcji zdjęć oraz pamiątek i dokumentów archiwalnych

W roku sprawozdawczym zbiory zdjęć i pamiątek pozyskiwano głównie w formie darów oraz (w nielicznych przypadkach) w formie zakupów. Pozyskano co najmniej kilka tysięcy różnorodnych obiektów od osób prywatnych i instytucji w postaci skanów i oryginalnych dokumentów, fotografii, ulotek, plakatów, czasopism oraz wydawnictw podziemnych drugiego obiegu. Jednymi z ciekawszych pozyskanych w 2012 r. materiałami były: fotograficzna dokumentacja krajoznawcza gminy Oława z lat 1987–1988 (ok. 500 odbitek pozytywowych), film 8mm i fotografie dotyczące I Krajowego Zjazdu Delegatów Kolejarzy NSZZ „Solidarność” (Wrocław, 25–27 października 1981 r.), płyta gramofonowa z koncertu Thilo von Weternhagen i Joachima Kühna w Kilonii (RFN) na rzecz pomocy dla „Solidarności” (czerwiec 1982 r.).

c. Kolekcja NAF Dementi

Dzięki środkom pozyskanym z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego i w wyniku podpisanej umowy z Niezależną Agencją Fotograficzną Dementi Ośrodek rozpoczął działania zmierzające do opracowywania zbiorów fotograficznych NAF Dementi (projekt „Digitalizacja i upowszechnianie zasobów archiwizacji Niezależnej Agencji Fotograficznej Dementi”), w tym:

- nawiązano stałą współpracę z NAF Dementi za pośrednictwem kustosa kolekcji
- zamówiono narzędzia niezbędne do wykonania zadania (odpowiedni program komputerowy),
- rozpoczęto proces digitalizacji materiałów.

Efektom projektu będzie digitalizacja z 8000 wyselekcjonowanych fotografii ze zbiorów Niezależnej Agencji Fotograficznej Dementi oraz ich upublicznienie na domenie internetowej, do której dostęp będzie miał każdy użytkownik. Zakończenie realizacji zadania planowane jest na 2014 rok.

d. opracowywanie zbiorów

W roku sprawozdawczym zostały stworzone szczegółowe instrukcje opracowania poszczególnych rodzajów zbiorów w programie Mona 3-W. Utworzono też nowe inwentarze: Archiwum Zbiorów Rękopiśmiennych (AZR) oraz Zbiory Fotograficzne Archiwum NAF Dementi (FDEM). W chwili obecnej układ zbiorów w zasobie Centrum Dokumentacyjnego wygląda następująco:

- **AHM** – Archiwum Historii Mówionej
- **AZO-MF** – Archiwum Zbiorów Ogólnych-Małe Formaty
- **AZO-DF** – Archiwum Zbiorów Ogólnych-Duże Formaty
- **AZR** – Archiwum Zbiorów Rękopiśmiennych
- **ACZ** – Archiwum Czasopism
- **ADW** – Archiwum Dokumentacji Własnej
- **AS** – Archiwum Sybiraków
- **F** – Zbiory Fotograficzne
- **FAZN** – Zbiory Fotograficzne. Archiwum Zbigniewa Nowaka
- **FDEM** – Zbiory Fotograficzne. Archiwum NAF Dementi
- **M** – Muzealia
- **MKHT** – Muzealia. Kolekcja Henryka Tomaszewskiego
- **AV** – Zbiory Audiowizualne
- **B** – Biblioteka

Elektroniczne opracowanie zbiorów w Centrum Dokumentacyjnym

Rodzaj inwentarza	2011 (od września)	2012
AHM	79	61
AZO-MF	30	416
AZO-DF	-	-

AZR	-	3
ACZ	-	-
ADW	-	-
AS	-	-
F	133	776
FAZN	-	-
FDEM	-	2050
M	-	-
MKHT	-	-
AV	-	-
B	-	-
RAZEM	242	3306

Zestawienie ilościowe zbiorów opracowanych elektronicznie od września 2011 r.

Rok kalendarzowy	Liczba rekordów
2011	242
2012	3306
RAZEM	3548

Udostępnienie opracowanych zbiorów w internetowej bazie danych planowane jest na 2014 r.

e. pozostałe działania

- kwerendy

W 2012 r. przeprowadzone zostały kwerendy w zbiorach Ośrodka: dla instytucji zewnętrznych, na potrzeby osób prywatnych, studentów, dziennikarzy itp. na potrzeby własne (głównie do projektów wystawienniczych i wydawniczych) oraz kwerendy zewnętrzne do realizacji projektów własnych (np. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Dolnośląska Biblioteka Publiczna, Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Instytut Pamięci Narodowej we Wrocławiu)

- współpraca instytucjonalna

- w lutym 2012 r. podpisano porozumienie o współpracy pomiędzy Ośrodkiem „Pamięć i Przyszłość” a Ośrodkiem Kultury Wzgórze Zamkowe w Lubinie

- Ośrodek podpisał także umowę o współpracy i wymianie publikacji z The Institute for the Study of Totalitarian Regimes in Prague

- stała współpraca m.in. ze Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej – Okręg Dolnośląski, Instytutem Pamięci Narodowej, Zakładem Narodowym im. Ossolińskich, Ośrodkiem Dokumentacji Audiowizualnej Kurii Wrocławskiej, Związkiem Sybiraków we Wrocławiu, Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego

- Ośrodek jako instytucjonalny członek wspierający kontynuuje stałą współpracę z Polskim Towarzystwem Historii Mówionej

- Współpraca z Stowarzyszeniem Archiwistów Polskich

W dniach 5-7 września 2012 r. we Wrocławiu odbył się VI Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich, który obradował pod hasłem: „Zatrzymać przeszłość, dogonić przyszłość”. Centrum Dokumentacyjne Ośrodka uczestniczyło w pracach programowych oraz przygotowawczych. W ramach Zjazdu Ośrodek przygotował również panel tematyczny „Archiwa Historii Mówionej w Polsce”, który odbył się 6 września 2012 r. na Politechnice Wrocławskiej. Udział w nim wzięli: Magda Szymańska-Szwąder i Jarosław Pałka (Dom Spotkań z

Historią), Jan Rudzikowski (Muzeum Powstania Warszawskiego), Tomasz Czajkowski (Brama Grodzka Teatr NN z Lublina), Jarosław Maliniak i Piotr Sroka z Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”. Panel przygotował i poprowadził Wojciech Kucharski.

- Udział w warsztatach i konferencjach zagranicznych i krajowych
  - RYGA (30 IX – 4 X 2012 r.) - W dniach 30 IX – 4 X 2012 r. Ośrodek uczestniczył w spotkaniu w ramach programu „Grand Treasures” w Rydze na Łotwie. Program ma na celu zbudowanie partnerstwa europejskich organizacji zajmujących się problematyką oral history i biorą w nim udział następujące podmioty: Xandobela (Santiago de Compostela, Hiszpania), Media dell’ Arte (Ateny, Grecja), Culturehelps to breathe (Pärnu, Estonia), Latvian National Commission for UNESCO (Ryga, Łotwa), UNESCO Initiatives Centre (Wrocław, Polska), Associacao Cultural e Pedagogica Ponte ... nas Ondas! (Valenca do Minho, Portugalia). Podczas spotkania przedstawiciel Ośrodka prowadził warsztaty nt. metod archiwizacji zbiorów oral history.
  - WINNICA (9-12 X 2012 r.) - W dniach 9-12 X 2012 r. przedstawiciel Ośrodka w dwudniowej III Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji pt. „Роль краєзнавства в соціально-економічному і культурному розвитку регіону” („Rol’ krajeznawstwa v social’no-ekonomič’nomu i kul’turnomu rozbitku regionu”) w Winnicy na Ukrainie. Podczas pierwszego dnia obrad pracownik Ośrodka Grzegorz Kowal wygłosił referat pt. „Historia mówiona w działalności Ośrodka »Pamięć i Przyszłość«”.
  - WARSZAWA (27-28 X 2012 r.). W dniach 27-28 X 2012 r. Ośrodek uczestniczył w Zjeździe Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej w Warszawie. Podczas zjazdu przedstawiciele Ośrodka uczestniczyli w warsztatach z historii mówionej i prezentowali projekty z tej dziedziny realizowane przez Ośrodek.

3. Festiwal „Wiek XX. Anamneses”

W dniach 12–16 maja Ośrodek wraz z Miastem Wrocław i Tygodnikiem Powszechnym zorganizował I Międzynarodowy Festiwal Historyczny „Wiek XX. Anamneses”. Problematyka I edycji festiwalu zogniskowana została wokół tragicznej historii „Skrwawionych ziem” – zgodnie z terminologią zaproponowaną przez amerykańskiego historyka Timothy’ego Snydera – wielkiego obszaru Europy Wschodniej, na którym w latach 1933–1945 ojcowie dwóch wielkich totalitaryzmów XX wieku, Hitler i Stalin, dokonali masowego mordu na ok. 14 milionach cywilów i jeńców wojennych. Tytułowe odpomnienia (gr. anamnesis) to słowo klucz do idei festiwalu, który miał przyczynić się do przywracania pamięci o tej mrocznej epoce w dziejach Europy oraz o rzeczywistości ją poprzedzającej.

Osią festiwalu były debaty tematyczne, w których udział brali czołowi europejscy naukowcy i dziennikarze – znawcy tematu. Podczas spotkań poruszane były takie tematy jak „Polityka historyczna – historia polityczna”, „Totalitaryzm w kinie”, a także główne zagadnienie festiwalu „Skrwawione ziemie”. W ramach „Anamneses” odbywały się również warsztaty historyczne, przegląd filmowy „Kogo kręci kino historyczne?” połączony ze spotkaniem z twórcami i znawcami kina, wystawy, koncerty, przedstawienia teatralne, warsztaty „Akademia Solidarności” itp., które tłumnie gromadziły publiczność każdego dnia festiwalu.

Gościem specjalnym był Timothy Snyder – amerykańskim historyk, specjalista od spraw Europy Środkowo-Wschodniej, profesor Yale University, specjalista od problematyki nacjonalizmu i historii wielonarodowego pogranicza, a także Agnieszka Holland reżyser, scenarzystka kinowa i telewizyjna. Gośćmi festiwalu byli też m.in.: Jochen Bohler, Jarosław Hrycak,

Leonidas Donskis, Basil Kerski, Łukasz Kamiński, Robert Kostro czy Oleh Turij (pełna lista wydarzeń i gości festiwalowych znajduje się w kalendarium).

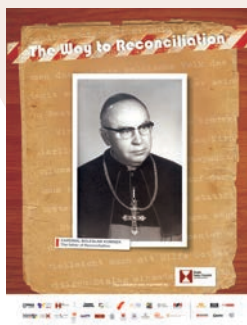

Partnerami projektu były w szczególności następujące instytucje: Europejska Sieć Pamięć i Solidarność, Europejskie Centrum Solidarności, Muzeum Historii Polski, Muzeum II Wojny Światowej, Instytut Pamięci Narodowej oraz Fundacja Konrada Adenauera.

Druuga edycja festiwalu przewidziana jest na 2013 r.

W ramach festiwalu Ośrodek przygotował plenerową ekspozycję „Droga do pojednania”, która prezentowała postać kardynała Bolesława Kominka oraz jego działania mające na celu przybliżenie pojednania narodów Europy, w tym szczególnie Orędzie biskupów polskich do ich niemieckich braci w Chrystusowym Urzędzie Pastorskim. Zobaczyć ją można było od 11 do 25 maja 2012 r. wrocławskim rynku.

4. Organizacja obchodów rocznicowych

a. 70. rocznica powstania Armii Krajowej

Z okazji 70. rocznicy powstania Armii Krajowej Ośrodek zorganizował konkurs dla młodych zespołów muzycznych „Hard as a rock”. Zadaniem uczestników było stworzenie piosenki dotyczącej żołnierzy Armii Krajowej. Spośród nadesłanych utworów jury wybrało dziewięć, które zaprezentowane zostały podczas finałowego koncertu w Teatrze Lalek we Wrocławiu. W trakcie niego wybrani zostali zwycięzcy konkursu. W jury zasiadli przedstawiciel Armii Krajowej Region Dolny Śląsk – Ryszard Filipowicz, doktor wokalistyki – Maria

Zawartko, dziennikarz i reżyser – Marcin Bradke oraz zastępca dyrektora Ośrodka – dr Wojciech Kucharski. Główną nagrodę konkursu (bon na 5 tys. zł do wykorzystania w jednym ze sklepów muzycznych) otrzymał wrocławski zespół Ostatni Dzień za utwór „Wolność”. Jury przyznało także wyróżnienia dla zespołów: Rzut Beretem z Wrocławia za utwór „Twardzi jak skała”, Londyn z Lublina za utwór „Coraz dalej dom”, Wiktor Cielecki/Jacek Gierczak-squad z Szydłowca za utwór „W hołdzie Armii Krajowej”.

Gościem specjalnym był bard „Solidarności” – Przemysław Gintrowski, który wystąpił z własnym koncertem.

W roku 2013 przewidziana jest kolejna edycja konkursu.

W ramach obchodów Ośrodek zaprezentował również wystawę „70. rocznica powstania Armii Krajowej” w ramach cyklu „Tramwaj Wolności”. Ekspozycja ukazywała postaci żołnierzy AK, mieszkańców Wrocławia.

b. Sierpień '80

Z okazji 32. rocznicy powstania „Solidarności” Ośrodek oraz NSZZ „Solidarność” Region Dolny Śląsk przygotowały kolejny koncert w ramach cyklu „wROCK for FREEDOM – Legendy Rocka”. Tym razem na terenie historycznej zajezdni autobusowej przy ul. Grabiszyńskiej zagrał legendarny zespół Scorpions (był to zarazem ostatni koncert w karierze grupy). Ośrodek uczestniczył także w organizacji oficjalnych obchodów rocznicowych.

c. 30. Rocznica manifestacji ulicznej we Wrocławiu i Lubinie 31 VIII 1982 r.

Z okazji 30. rocznicy największej w historii PRL-u antykomunistycznej manifestacji ulicznej, która miała miejsce 31 sierpnia 1982 r. Ośrodek przygotował wystawę internetową „Wrocław/Lubin '82”.

Multimedialna ekspozycja przenosi „wiedzających” w czasie do dwóch dolnośląskich miast, w których sierpniowe demonstracje miały najbardziej burzliwy i krwawy przebieg: we Wrocławiu na ulice wyszło ok. 50 tysięcy ludzi, w Lubinie zaś w nierównej walce z uzbrojonymi w ostrą amunicję służbami porządku śmierć ponieśli 4 osoby, a dziesiątki osób zostało rannych.

Wystawa dostępna jest na stronie: 31sierpnia1982.pl, można na niej zobaczyć ponad 200 archiwalnych zdjęć, posłuchać audycji Radia Wolna Europa, oryginalnych rozmów radiowych milicjantów czy zapoznać się z relacjami naocznych świadków.

Wydarzeniem nawiązującym do wspomnianych manifestacji był konkurs „Gaz na ulicach – Wrocław/Lubin '82”. Skierowany był on do młodych artystów posługujących się techniką graffiti. Ich zadaniem było zaprojektowanie malunku, związanego z demonstracjami z 31 sierpnia 1982 roku, kiedy to we Wrocławiu na ulice wyszło

kilkadziesiąt tysięcy ludzi, a w Lubinie manifestując zostali ostrzelani ostrą amunicją. Dwóch zwycięzców: Filip Niziołek i Marek Laskowski 24 sierpnia 2012 namalowali swoje graffiti na specjalnie do tego stworzonej ścianie umieszczonej na ul. Świdnickiej, którą przechodnie mogli podziwiać przez dwa tygodnie. Malowaniu towarzyszyły konkursy, w których wrocławianie mogli wygrać bilety na koncert zespołu Scorpions.

d. „W samo południe. Wybory 4 czerwca ‘89”

Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” z okazji rocznicy pierwszych, częściowo wolnych wyborów parlamentarnych w powojennej historii Polski zorganizował wystawę plenerową – „W samo południe. Wybory 4 czerwca ‘89. Zostały na niej zaprezentowane reprodukcje plakatów i ulotek wyborczych z 1989 r. Dodatkową atrakcją wystawy była możliwość zrobienia sobie zdjęcia wyborczego z Lechem Wałęsą lub wcielenie się w postać Garego Coopera z plakatu „W samo południe”.

Ekspozycja została zaprezentowana przy ul. Kuźnicznej (na deptaku między ul. Kotlarską a Nożowniczą) w dniach 1–15 czerwca 2012 r.

e. Narodowy Dzień Niepodległości

Ośrodek w roku sprawozdawczym uczestniczył w miejskich obchodach Narodowego Dnia Niepodległości poprzez udział w kilku projektach:

- organizacja kolejnego koncertu „wROCK for FREEDOM – Legenda Rocka” podczas którego tym razem zagrały zespoły Dżem i TSA;
- 11 listopada 2012 uruchomiono projekt „Spacer po mieście z historią w tle” czyli wirtualną wycieczkę dla osób, które posiadają telefon komórkowy z systemem operacyjnym Android lub iOS. Dzięki darmowej aplikacji ściągniętej na smartfon ze strony www.audiotrip.org chętni mogą z telefonem w rękę wyruszyć na zwiedzanie śladami największej zadymy w historii PRL-u. Projekt został uruchomiony przez firmę Audiotrip w ośmiu miastach Polski: Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Opolu, Poznaniu, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu. Za merytoryczną stroną wycieczki po Wrocławiu stoi Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”;

- wsparcie wrocławskiej „Radosnej Parady Niepodległości”, która ruszyła z wrocławskiego Rynku po raz 11 z inicjatywy Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Na jej czele szła wojskowa orkiestra, za nią przedstawiciele władz Wrocławia, województwa, kombatancki, harcerze, oddział konny straży miejskiej, sekcja konna 4. Pułku Ułanów Zaniemeńskich, dzieci i młodzież wrocławskich szkół barwnie przebranych za postacie z historii Polski.

f. Rocznica wprowadzenia stanu wojennego

W związku z 31. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego Ośrodek zrealizował wspólnie z zespołem BIG CYC teledysk do piosenki „ZOMO na Legnickiej”.

Klip został zrealizowany we wrocławskich plenerach, między innymi na terenie zajezdni tramwajowej przy ul. Legnickiej oraz zajezdni autobusowej przy ul. Grabiszyńskiej, gdzie wybuchł pierwszy strajk na Dolnym Śląsku w 1980 r. Treść i forma teledysku nawiązywała jednak do wydarzeń z 31 sierpnia 1982 roku, gdy przez Wrocław przeszła największa w historii PRL demonstracja. Wzięło w niej udział 50 tysięcy osób. Utwór autorstwa Krzysztofa „Kamana” Kłosowicza z repertuaru wrocławskiej grupy Miki Mauzoleum wykonany został tym razem przez

zespół BIG CYC opowiada o wydarzeniach, które rozegrały się właśnie wtedy na ulicach miasta. Pokojowy marsz przerodził się w regularną bitwę, sprowokowaną przez brutalność funkcjonariuszy ZOMO. Jedna osoba zginęła, było wielu rannych i aresztowanych.

Realizacja teledysku opierała się na materiałach archiwalnych (zdjęcia i filmy) znajdujących się w zasobach Ośrodka. Zgromadzony materiał był punktem wyjścia do paradokumentalnej realizacji. W nagraniu teledysku wzięło udział ponad 20 statystów.

Premiera teledysku miała miejsce 13 grudnia 2012 r. Zaprezentowały go ogólnopolskie stacje telewizyjne, udostępiony został również na kanale Youtube. Ośrodek wydał również singiel zawierający teledysk.

5. Wystawy

a. cykl wystaw „Tramwaj Wolności”

„Tramwaj Wolności” to cykl wystaw dotyczących tematyki walki o wolność prezentowanych w tramwajach kursowych. Projekt realizowany jest od 2008 r. wspólnie z Zarządem Regionu NSZZ „Solidarność” oraz wrocławskim MPK. W okresie sprawozdawczym zrealizowano trzy kolejne wystawy:

- „70. rocznica powstania Armii Krajowej” przedstawiająca wspomnienia żołnierzy AK,
- „Gdy zapełniały się półki” przedstawiająca początki wolnego handlu w Polsce,
- „Stan wojenny we Wrocławiu 1981–1983” przypominającą atmosferę lat stanu wojennego.

b. Droga do pojednania [patrz: 3. Festiwal „Wiek XX. Anamneses”]

c. „W samo południe. Wybory 4 czerwca ‘89” [patrz: 4. Organizacja obchodów rocznicowych]

d. „Edyta Stein. Portret Własny”

W sierpniu (8–31 sierpnia 2012 r.) dzięki współpracy Ośrodka oraz Towarzystwa im. Edyty Stein wrocławianie mogli zapoznać się z wystawą dotyczącą postaci Edyty Stein – świętej, patronki Europy, filozofa.

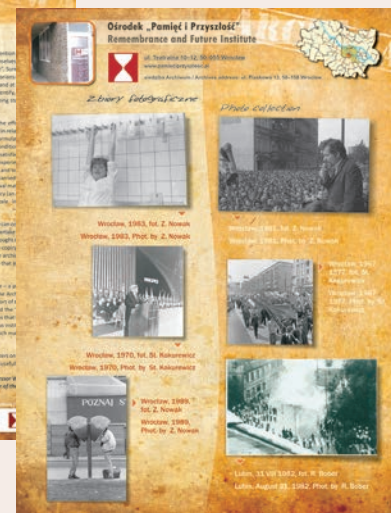

Bogaty materiał ikonograficzny (m. in. zdjęcia z lat dzieciństwa i młodości) dopełnione były cytatami z autobiografii, listów oraz dzieł świętej. Otwarcie wystawy rozpoczęło uroczystości obchodów rocznicy śmierci św. Teresy Benedykty od Krzyża.

e. „Archiwalne też jest fajne... Wrocławskie archiwa wczoraj i dziś”

W ramach VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, który obradował we Wrocławiu w dniach 5–7 września 2012 r. pod hasłem „Zatrzymać przeszłość, dogonić przyszłość” Ośrodek wraz z Naczelną Dyrekcją Archiwów Polskich oraz Stowarzyszeniem Archiwistów Polskich przygotował wystawę „Archiwalne też jest fajne... Wrocławskie archiwa wczoraj i dziś”, której zadaniem miało być zaprezentowanie różnorodnych wrocławskich instytucji archiwalnych oraz ich niecodziennych zasobów jak np. strona Księgi Henrykowskiej z pierwszym pisanim zdaniem w języku polskim; benedykcyjonał z XII w.; niezrealizowany projekt wieżowca na pl. Powstańców Warszawy Maxa Berga (ok. 1920 r.); list Napoleona do księżnej Hatzfeld; glejt turecki z XVII w. itp.

Na wystawie – na ponad czterdziestu planszach – zobaczyć można było najciekawsze zbiory dziewięciu instytucji: Archiwum Archidiecezjalnego, Muzeum Architektury – Oddział Archiwum Budowlane, Archiwum Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”, Archiwum Państwowego we Wrocławiu, Archiwum Politechniki Wrocławskiej, Archiwum Uniwersytetu Ekonomicznego, Archiwum Uniwersytetu Przyrodniczego, Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Instytutu Pamięi Narodowej – Oddział we Wrocławiu.

Wystawa stała od 31 sierpnia do 7 września na wrocławskim rynku, a od 7 do 15 września 2012 r. zobaczyć ją można było na placu przy kościele p.w. Marii Magdaleny.

f. „Wrocław Chrisa Niedenthala. Portret miasta – sierpień 1982”

Ośrodek wraz z „Gazetą Wrocławską” w dniach od 29 września do 15 października 2012 r. zaprezentowały wystawę fotografii jednego z najbardziej cenionych europejskich fotoreporterów, laureata nagrody World Press Photo z 1986 r., współpracownika magazynów takich jak „Newsweek”, „Time”, „Der Spiegel”, „Geo” i „Stern” – Chrisa Niedenthala. W skład ekspozycji weszły fotografie, które Niedenthal wykonał w roku 1982 we Wrocławiu na zamówienie niemieckiego miesięcznika „Geo”. Kolorowe (co nie jest rzeczą często spotykaną) zdjęcia prezentujące stolicę Dolnego Śląska sprzed trzydziestu lat ukazywały życie codzienne podczas trwającego wówczas stanu wojennego.

Wystawę otworzył autor zdjęć, który dokonał również ich selekcji na potrzebę ekspozycji – Chris Niedenthal.

g. „Sportowy Wrocław oczami dziecka”

Druga edycja konkursu „Namaluj mi historię” odbyła się pod hasłem „Sportowy Wrocław”. Uczniowie szkół podstawowych nadesłali 142 kolorowe i wykonane różnymi technikami plastycznymi prace konkursowe, które zaprezentowaliśmy na wystawie „Sportowy Wrocław oczami dziecka”. Zwiedzający mogli podziwiać ujęcia rozmaitych dziedzin sportowych uprawianych przez amatorów i zawodowych sportowców rodem z Wrocławia, wśród nich znaleźli się m.in. Adam Wójcik i jego dziesięciotysięczny rzut, Renata Mauer czy Tomasz Kuchar.

Ekspozycja stała na wrocławskim rynku od 16 do 30 października 2012r.

h. „Golgota Wschodu”

Ekspozycja ukazująca dzieje Polaków zesłanych przez Sowietów na Syberię w czasie II wojny światowej poprzez losy kilku osób, które jako dzieci znalazły się w pociągach wiozących zesańców na wschód powstała dzięki współpracy Ośrodka, oddziału Związku Sybiraków we Wrocławiu oraz Stowarzyszenia Pamięci Zesańców Sybiru. Na trzydziestu planszach wystawy znalazły się zdjęcia przedmiotów codziennego użytku, fotografie zesańców, ich zdjęcia rodzinne, skany dokumentów a także fragmenty wspomnień Sybiraków.

Celem wystawy – oprócz przypomnienia tragicznych losów zesańców – była prezentacja eksponatów izby pamięci, która znajduje się przy wrocławskim Sanktuarium Golgoty Wschodu, upamiętniającym ofiary terroru komunistycznego (istniejącego obok kościoła Matki Boskiej Pocieszenia przy ul. Wittiga). Izba gromadzi pamiątki i dokumenty świadczące o losach Polaków na wschodzie przekazywane tam przez samych Sybiraków.

Wystawa prezentowana była na wrocławskim rynku od 31 października do 13 listopada 2012 r.

i. „Orędzie”

W rocznicę wystosowania orędzia pojednawczego skierowanego do biskupów niemieckich, którego inicjatorem i autorem był kardynał Bolesław Kominek, Ośrodek przygotował wystawę „Orędzie”. Ekspozycja w formie komiksu opowiada o okolicznościach pisania listu oraz reakcji komunistycznych władz na to wydarzenie. Nietypowa forma ekspozycji miała za zadanie przyciągnąć szczególnie młodych zwiedzających, którzy z około 30 rysunków mogli poznać początki trudnego pojednania polsko-niemieckiego.

Ekspozycja prezentowana była przy pomniku kardynała Kominka (na bulwarze Stefana Wyszyńskiego) we Wrocławiu w dniach od 16 do 30 listopada 2012 r., a jej nieoficjalne otwarcie obyło się wraz z uroczystym złożeniem kwiatów pod pomnikiem kardynała Kominka 18 listopada 2012 r. z okazji 47. rocznicy wystosowania orędzia pojednawczego.

6. Działania w Internecie

a. wystawa online „(Nie)zapomniani bohater Wrocławia. Trener Władysław Żmuda”

Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” przygotował internetową wystawę o trenerze WKS Śląsk Wrocław – Władysławie Żmudzie, z którym drużyna zdobyła swoje pierwsze mistrzostwo w sezonie 1976/77. Narracja

ekspozycji obejmuje czasy gdy Żmuda jeszcze jako piłkarz grał w Śląsku Wrocław oraz cały okres jako kariery trenerskiej w barwach Śląska. Za pomocą archiwalnych zdjęć, wycinków prasowych, dokumentów, pamiątek wystawa opowiada historię zbudowania przez Żmudę zespołu, który sięgnął po swoje pierwsze mistrzostwo Polski w piłce nożnej oraz przybliża okoliczności zdobycia mistrzowskiej korony.

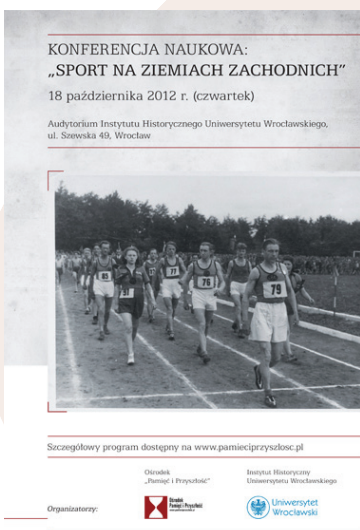
Otwarcie wirtualnej ekspozycji połączone z konferencją prasową dla dziennikarzy miało miejsce 25 maja 2012 r. o godz. 12.00 w sali konferencyjnej wrocławskiego Art Hotelu. Zgromadzeni goście mieli okazję udać się na wirtualne zwiedzenie w towarzystwie autora dr. Jarosława Maliniaka oraz bohatera wystawy – trenera piłkarskich mistrzów Polski z 1977 r. – Władysława Żmudy.

Ekspozycję zobaczyć można pod adresem: www.trenerzmuda.pl.

b. wystawa online „Wrocław/Lubin ‘82” [patrz: 4. Organizacja obchodów rocznicowych]

7. Projekty badawcze, w tym konferencje

a. konferencja „Sport na Ziemiach Zachodnich”

Czwarta już konferencja organizowana w ramach prac programowych nad budową stałej wystawy odbyła się 18 października 2012 r. pod hasłem „Sport na Ziemiach Zachodnich”. Podczas sesji naukowej zorganizowanej przez Ośrodek oraz Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego ponad dwudziestu przedstawicieli wiodących instytucji naukowych w Polsce zaprezentowali wyniki swoich badań nad dziejami sportu. W trakcie debat dyskutowano m. in. o niełatwych początkach powojennego sportu na Ziemiach Zachodnich. Wśród prelegentów znaleźli się np. prof. Leonard Szymański czy prof. Marek Ordyłowski.

Planuje się wydanie tomu pokonferencyjnego, który ma się ukazać pod koniec 2013 r.

b. konferencja „Droga do stabilizacji polskiej administracji kościelnej na ziemiach zachodnich po II wojnie światowej”

Z okazji 40. rocznicy wydania konstytucji apostolskiej *Episcoporum Poloniae Coetus* Ośrodek, Papieski Wydział Teologiczny oraz Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego zorganizowały konferencję naukową, która odbyła się 8 listopada 2012 r.

Wydanie *Episcoporum Poloniae Coetus* (decyzja papieża została podjęta w wyniku długotrwałych starań kard. Stefana Wyszyńskiego oraz kard. Bolesława Kominka) w znaczący sposób przyczyniło się do stabilności polskiej granicy zachodniej. Dzięki niemu struktura Kościoła katolickiego w Polsce po II wojnie światowej została uporządkowana oraz dostosowana do granic państwa polskiego. Celem konferencji było podsumowanie stanu badań nad procesem organizacji polskiej administracji kościelnej na Ziemiach Zachodnich oraz przypomnienie znaczenia tego procesu dla państwa polskiego. W obradach toczących się w dwóch salach: auli Papieskiego Wydziału Teologicznego i audytarium Instytutu

Historycznego udział wzięło 17 prelegentów. Obrady otworzył arcybiskup Marian Gołębiowski, rektor PWT – prof. Andrzej Tomko, oraz dyrektor Ośrodka – Marek Mutor. Tom pokonferencyjny ukazać się ma pod koniec 2013 r.

d. konferencja „Znowuż «z kuferkim i chlebakiem»...”

Konferencja „Znowuż «z kuferkim i chlebakiem»...” odbyła się w ramach cyklu „Spotkań dolnośląskich”, które organizowane są od 2005 r. i poświęcone są różnym aspektom historii politycznej, społecznej i kulturowej Śląska w XX w., w tym kwestiom dziedzictwa materialnego i duchowego, tożsamości, obchodom rocznic i świąt państwowych, onomastyce.

Tego roczne „Spotkania” dedykowane zostały regionaliście i historykowi prof. Julianowi Janczakowi – na konferencję zostali zaproszeni reprezentanci różnych dyscyplin, w tym historycy, historycy sztuki, kulturoznawcy, etnologowie, geografowie, kartografowie, poloniści, i germaniści, którzy poruszyli takie obszary tematyczne jak dzieje turystyki na Śląsku na przestrzeni dziejów; regionalistyka śląska; kartografia historyczna i współczesna Śląska; geografia historyczna Śląska; śląskie kręgi kulturowe; narodowości i wyznania na Śląsku w jego historii. Wzorem poprzednich edycji „Spotkań” planuje się wydanie zbioru wygłoszonych referatów.

e. konferencja „Kadry decydują o wszystkim – biografistyka wojskowa na przestrzeni dziejów”

W dniach od 21 do 23 września 2012 r. w sali konferencyjnej hotelu „Śląsk” we Wrocławiu odbyła się konferencja dotycząca biografistyki wojskowej. Miała ona charakter przekrojowy – ponad 50 wystąpień dotyczyło czasów od starożytności po dzieje najnowsze. Organizatorami przedsięwzięcia był Oddział IPN we Wrocławiu, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”.

f. VI Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich

W 2012 r. Ośrodek wziął udział w Powszechnym Zjeździe Archiwistów Polskich. Spotkania organizowane są co pięć lat przez Stowarzyszenie Archiwistów Polskich i Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych. Od 2007 r. biorą w nich udział również inne organizacje społeczne skupiające archiwistów, zarządców dokumentacji oraz profesjonalistów w zakresie nowoczesnych technik informacyjnych.

Zjazd odbył się w dniach 5–7 września 2012 r. we Wrocławiu. W skład jego programu weszły prelekcje, warsztaty, spotkania i wystawy podczas których archiwiści, pracownicy administracji i samorządowcy, historycy i prawnicy dyskutowali o najważniejszych problemach związanych z narodowym zasobem archiwalnym i archiwami, konsekwencjach informatyzacji archiwów, problemach edukacji archiwalnej, popularyzacji wiedzy o archiwach.

W ramach swego udziału w zjeździe Ośrodek przygotował wystawę „Archiwalne też jest fajne” (o której mowa w punkcie 5b) oraz panel tematyczny „Archiwa Historii Mówionej w Polsce”. Spotkanie to odbyło się 6 września 2012 r. w budynku Politechniki Wrocławskiej. Udział w nim wzięli: Magda Szymańska-Szwąder i

Jarosław Pałka (Dom Spotkań z Historią), Jan Rudzikowski (Muzeum Powstania Warszawskiego), Tomasz Czajkowski (Brama Grodzka Teatr NN z Lublina), Jarosław Maliniak i Piotr Sroka z Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”. Panel poprowadził Wojciech Kucharski.

NACZELNA DYREKCJA
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

8. Wydawnictwa

a. Kwartalnik „Pamięć i Przyszłość”

Wydawany od 2008 r. kwartalnik to interdyscyplinarny periodyk, którego poszczególne numery dotyczą zagadnień z zakresu kultury i historii najnowszej Wrocławia. W roku sprawozdawczym wydane zostały cztery kolejne numery, każdy w nakładzie 600 egzemplarzy:

- „Wrocławski sport” nr 15 (1/12): tematem wiodącym numeru był wrocławski sport w okresie powojennym (z nawiązaniem do czasów przedwojennych). Temat ten jest związany był z finałami EURO 2012. Wśród poruszanych zagadnień znalazły się: sport wyczynowy, sport amatorski, sport masowy, sylwetki najważniejszych postaci wrocławskiego sportu

- „Nad Odrą” nr 16 (2/12): z okazji 15. rocznicy powodzi 1997 roku autorzy artykułów zastanawiali się nad znaczeniem największej rzeki regionu w życiu mieszkańców: od kwestii związanych z gospodarką, infrastrukturą i planowaniem przestrzeni, po kulturotwórcze znaczenie

rzeki.

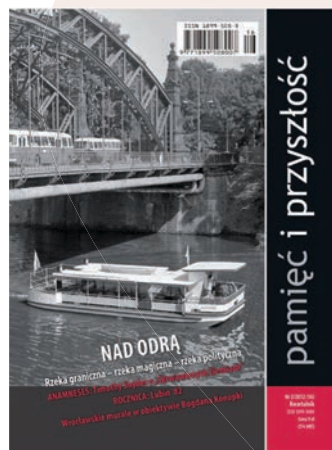
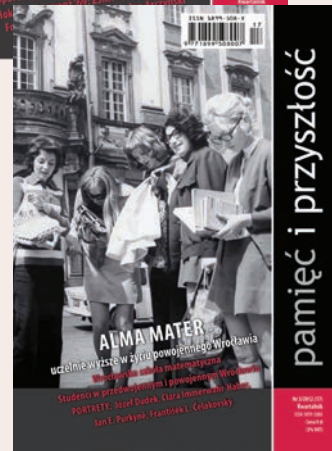
- „Alma Mater” nr 17 (3/12): u progu nowego roku akademickiego przypomniane zostało znaczenie uczelni wyższych i ich kadr dla kształtowania się regionu i jego kultury. W ramach numeru wspomniany został przedwojenny powojenny dorobek naukowy regionu, kulturotwórcza rola uczelni i ich wpływem na rozwój miast i regionów.

- „Zagłębie miedziowe” nr 18 (4/12): numer skoncentrowany został na historii Zagłębia Miedziowego – przybliżono dzieje jego rozwoju i przemian kulturowych na tle powojennej historii. W ramach tego tematu podjęto zagadnienia procesu osiedleńczego na tym terenie, obecności wojsk radzieckich, rozwoju gospodarczego, opozycji lat osiemdziesiątych i zmian kulturowych.

Prowadzona jest dystrybucja i sprzedaż czasopisma.

b. wydanie drugiego numeru naukowego czasopisma „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”

Wrocławski Rocznik Historii Mówionej, wydawany od 2011 r. skierowany jest nie tylko do historyków, ale także do socjologów, kulturoznawców, antropologów kulturowych, językoznawców itd. Stanowi platformę do refleksji metodologicznej oraz wymiany doświadczeń różnych ośrodków i osób zajmujących się szeroko rozumianą problematyką historii mówionej. Głównym celem czasopisma jest prezentowanie różnych koncepcji metodologicznych, szkół badawczych, realizowanych projektów, dyskusji nad zagadnieniami oral history. Rocznik jest indeksowany w CE-EOL – The Central And Eastern European Online Library. W drugim numerze WRHM m.in. wydany w 2012 r. znalazły się m.in.: artykuły: dr Wiktorii Kudeli-Świątek na temat tłumaczenia na język obcy źródeł mówionych w badaniach oral history czy dr Marty Kubiszyn, która przedstawiła rozważania odnoszące się do edukacyjnego i wychowawczego potencjału, jaki niosą

społecznościowe projekty odwołujące się do historii mówionej realizowane przez Ośrodek Brama Grodzka Teatr NN w Lublinie. W tomie znalazły się również trzy relacje: Wangela Durlowa Macedońskiego uciekiniera z Grecji podczas wojny domowej, opozycjonisty wrocławskiego Eugeniusza Szumiejki i działaczki podziemia wydawniczego w Gorzowie w latach 80. Grażyny Pytlak oraz recenzje z książek opartych na źródłach mówionych.

c. Seria „Dolnośląska Solidarność”

W roku sprawozdawczym Ośrodek wraz Zarządem Regionu NSZZ „Solidarność”, wrocławskim oddziałem Instytutu Pamięi Narodowej oraz Wydawnictwem Profil ustanowił serię wydawniczą „Dolnośląska Solidarność”. W ramach serii ukazują się książki poświęcone ważnym postaciom dolnośląskiej opozycji lat 80. W ramach zawartego porozumienia zadaniem Ośrodka jest wsparcie dla projektu poprzez udostępnianie zbiorów ze swojego archiwum oraz realizację kolportażu publikacji w szczególności dla uczestników obchodów rocznicowych. Redaktorem serii jest prof. Włodzimierz Suleja z wrocławskiego IPN. Publikacje mają charakter popularnonaukowy. Dotąd ukazały się w serii:

- Katarzyna Kaczorowska, Włodzimierz Suleja, Tak się nie godzi... Piotr Bednarz (1949-2009), Wrocław 2011
- Katarzyna Kaczorowska, Włodzimierz Suleja, Najważniejsza jest konsekwencja. Mieczysław Tarnowski (1946-1991), Wrocław 2012
- Rafał Bubnicki, Nie tracić nadziei. Lothar Herbst (1940-2000), Wrocław 2012

Katarzyna Kaczorowska, Włodzimierz Suleja

d. Film „Złota drużyna”

W roku sprawozdawczym Ośrodek wyprodukował i zaprezentował film dokumentalny „Złota drużyna” opowiadający o historii klubu piłkarskiego WKS Śląsk Wrocław oraz jego największych sukcesach. Film przypomina gwiazdy piłkarskie, trenerów, działaczy i pracowników z tamtych lat oraz ich dalsze losy – zwycięstwa i porażki, opowiada, jak konkurencja postrzegала Śląsk i z jakimi przeciwnikami przyszło mu walczyć. Całość narracji prowadzona jest na tle historii ówczesnej Polski i Wrocławia. Scenariusz i realizacja filmu to wynik współpracy Patrycji Spychalskiej i Radosława Poraj-Różeckiego. W filmie występuje szereg bohaterów, przede wszystkim legendarny trener złotej drużyny – Władysław Żmuda.

Premiera filmu miała miejsce na Stadionie Miejskim we Wrocławiu 7 grudnia 2012 r. przed meczem WKS Śląsk Wrocław – Legia Warszawa.

e. Projekt dokumentacyjny i film dokumentalny „Europa środkowa idzie na wolność”

W roku sprawozdawczym rozpoczęto prace nad projektem „Europa środkowa idzie na wolność”, który dotyczy zagadnień związanych z opuszczaniem przez wojska ZSRR po 1989 r. terenu Polski, Czechosłowacji i Węgier. Projekt obejmuje wykonanie notacji świadków tych wydarzeń z Polski, Czech, Słowacji i Węgier. Celem projektu jest ukazanie procesu wyprowadzania wojsk sowieckich jako istotnego czynnika nawiązywania współpracy wyszehradzkiej. Dodatkowo ważnym aspektem projektu jest zaprezentowanie roli Wrocławia i Dolnego Śląska w tym procesie. Elementem projektu jest realizacja filmu dokumentalnego poświęconego temu zagadnieniu w reż. Mirosława Jasińskiego, którego premiera odbędzie się w 2013 r. Film realizowany jest we współpracy z Europejską Siecią Pamięć i Solidarność. Przy realizacji projektu notacji pomogły Ośrod-

kowi instytucje partnerskie z państw wyszehradzkich – Libri Prohibiti z Czech (Pragi), Fundacja Jana Langosza ze Słowacji (Bratysławy), Tornyai János Múzeum (Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ) z Węgier.

f. Wydawnictwa pokonferencyjne

Dzieci młodzieży i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław-Warszawa 2012

g. Inne wydawnictwa

Kamil Dworaczek, Tomasz Przedpełski, Wszystko co robiliśmy okazało się potrzebne. Wspomnienia o Studenckim Komitecie Solidarności we Wrocławiu, Wrocław 2012

9. Program edukacyjny

Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” prowadzi program skierowany do dzieci i młodzieży szkolnej. W jego skład wchodzi projekty, które mają za zadanie w sposób przystępny i ciekawy promować powojenną historię Wrocławia i Dolnego Śląska wśród najmłodszych jego mieszkańców.

a. gry miejskie

W roku sprawozdawczym Ośrodek zorganizował kolejną miejską grę historyczną. „Niezatapialny Wrocław”, która odbyła się 21 marca w ramach obchodów Światowego Dnia Wody. Gra dotyczyła powodzi, która zbliża się do Wrocławia i zagraża jego mieszkańcom. Uczniowie ze szkół ponadgimnazjalnych utworzyli siedmioosobowe grupy, których zadaniem było zebranie niezbędnych informacji do przygotowania ekspertyzy pozwalającej uratować miasto przed zatopieniem. Każda z drużyn na czas gry przekształcała się w Specjalny Miejski Zespół Reagowania Antypowodziowego, którego zadaniem było zatrzymanie zbliżającej się powodzi, której rozmiar przypominać mógł tej z 1997 r. Z tego względu uczniowie musieli zdobyć informacje o Powodzi Tysiąclecia by 15 lat po tragicznej w skutkach powodzi, historia się nie powtórzyła. Ponadto musieli wykonać szereg prac eksperckich (zadania merytoryczne oraz zadania w laboratorium). Zespoły wykonały m.in. inwentaryzację infrastruktury hydrologicznej, przeprowadziły badania prędkości przepływu wody, dokonały kontroli jednostek pływających w celu przeprowadzenia ewakuacji.

Zwyciężyła drużyna nr 17 z XII Liceum Ogólnokształcącego we Wrocławiu. Gra zorganizowana została we współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu

Druga z gier – „Jan Paweł II w mieście spotkań” – zrealizowana została wspólnie ze Skautami Europy 14 października 2012 r. z okazji Dnia Papieskiego oraz 34. rocznicy ogłoszenia wyboru Jana Pawła II na papieża.

za. Miała ona za zadanie przypomnieć wrocławianom sylwetkę i biografię zmarłego w 2005 r. papieża.

W grze, która toczyła się w okolicach Rynku, mógł wziąć udział każdy, kto pobrał kartę z pytaniami od organizatorów, czekających na chętnych na skrzyżowaniu ulic Oławskiej i Świdnickiej. Wyzwanie podjęło 120 osób.

b. konkurs „Świadectwa historyczne”

Konkurs o charakterze międzywojewódzkim skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych (kategorie: praca indywidualna ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej) i cieszy się dużą popularnością wśród uczniów i nauczycieli od 5 lat. Zadaniem uczestników konkursu jest przeprowadzenie i opracowanie wywiadu z osobami, które uczestniczyły w ważnych wydarzeniach historycznych. Zgodnie z założeniami planu rocznego w 2012 r. (w czerwcu) została rozstrzygnięta V edycja konkursu: „Ginące zawody. Świadectwa historyczne 1945–2011”, w której udział wzięło ponad stu uczniów, a na początku roku szkolnego 2012/2013 (we wrześniu 2012 r.) ogłoszono kolejną edycję: „Sport i turystyka na ziemiach zachodnich. Świadectwa historyczne 1945–1989”, której wyniki poznamy w czerwcu 2013 r. Konkurs cieszy się niezmiennie od pięciu lat dużą popularnością wśród uczniów, których prace charakteryzują się wysokim poziomem merytorycznym oraz ciekawym wykonaniem także od strony technicznej. Jurorami są m.in. historycy Uniwersytetu Wrocławskiego, którzy podkreślają wysoki poziom konkursu. Zwycięzcy otrzymują notebooki oraz dodatkowe punkty przy rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych.

c. konkurs „Namaluj mi historię”

W 2011 r. zadebiutował nowy projekt edukacyjny skierowany do uczniów szkół podstawowych – konkurs plastyczny „Namaluj mi historię”. Jego druga edycja odbyła się pod hasłem „Sportowy Wrocław 1945–2012”. Zadaniem konkursowym było stworzenie pracy plastycznej (wykonanej dowolną techniką) przedstawiającą autorską wizję ucznia na temat historii sportu we Wrocławiu, słynnego sportowca bądź dyscypliny szczególnie ważnej dla wrocławian. Nadesłanych zostało 150 prac kwalifikujących się w dwóch kategoriach wiekowych: praca ucznia klas 1–3 szkoły podstawowej oraz praca ucznia klas 4–6. Uczniowie wykonali bardzo ciekawe i kolorowe prace, wysoko ocenione przez komisję konkursową

pod przewodnictwem pani prof. Joanny Wojdon – historyka i dydaktyka historii. Rozdanie nagród odbyło się wspólnie z rozdaniem nagród w konkursie „Świadectwa historyczne” w czerwcu 2012 r. Wszystkie nadesłane prace zostały zaprezentowane na wystawie „Sportowy Wrocław oczami dziecka” stojącej od 16 do 31 października na wrocławskim Rynku.

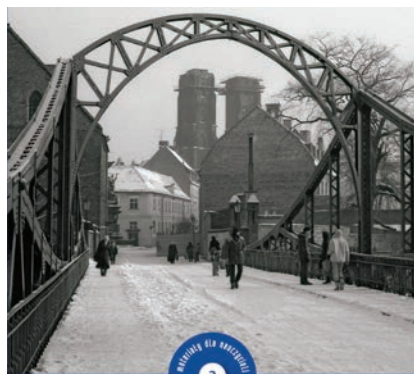
d. programu stypendialny

W ciągu roku sprawozdawczego w ramach ogólnopolskiego konkursu „Stypendium dla młodego naukowca” skierowanego do doktorantów podejmujących w swych badaniach tematy związane z historią Ziemi Zachodnich, w czerwcu zakończona została jego IV edycja, a w październiku ogłoszona V. W grudniu komisja konkursowa pod przewodnictwem prof. Jakuba Tyszkiewicza wyłoniła dwóch zwycięzców: panią Martę Cichońską (Uniwersytet Szczeciński, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych), która pisze pracę „Integracyjna rola Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej” oraz pana Pawła

Knapa (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytut Historii i Archiwistyki), który pisze pracę „Ideologia i propaganda władz Polski Ludowej wobec architektonicznego wizerunku Szczecina (1945–1989)”. Oboje stypendyści będą wspierani w swych badaniach przez Ośrodek do czerwca 2013.

e. publikacja z materiałami dla nauczycieli

Nasz Wrocław –
nasz region

W ramach rozpoczętej w 2010 r. serii wydawniczej skierowanej do nauczycieli historii i WOS-u (z naciskiem na historię regionalną) w 2012 r. Ośrodek przygotował i wydał trzecią już publikację. Książeczka „Nasz Wrocław – nasz region” zawiera wybór ćwiczeń, scenariuszy przedstawień czy wycieczek szkolnych dla uczniów klas pierwszych szkół podstawowych oraz przedszkoli. Materiały dotyczą historii regionu i mają za zadanie przybliżyć najmłodszym uczniom dzieje i tradycje ich miejsca zamieszkania, zainteresować historią regionu i w przyjemny sposób zaszczerpić lokalny patriotyzm. Wyboru i opracowania tego materiału dokonali doradcy metodyczni WCDN-u: panie Ewa Skrzywanek i Hanna Staniów. Publikacja wydana została pod koniec grudnia 2012, a w roku 2013 planuje się jej promocję. Publikacja powstała dzięki współpracy z Wrocławskim

Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

7. Modernizacja wystawy „Pociąg do historii”

W roku sprawozdawczym kontynuowano modernizację wystawy „Pociąg do historii”. W tym zakresie dokonano uszczelnienia poszycia wagonów, zakończono proces dopuszczenia składu do ruchu, zrealizowano projekt scenografii nowej wystawy oraz przygotowano nową instalację elektryczną. Trzecia edycja wystawy powinna być gotowa do prezentacji latem 2013 r.

8. Wydarzenia

a. Noc Muzeów

W ramach Nocy Muzeów 2012 Ośrodek przygotował dla amatorów wieczornego obcowania z kulturą spektakl „Wielki PLUSSSK!. Historia Marka Petrusewicza” o wrocławskim pływaku, który w 1953 r. pobił rekord świata w pływaniu na 100 m stylem klasycznym wynikiem 1:10.9 min.

Przygotowany przez Ośrodek i TeatrAkcję spektakl odbył się 19 maja, o godz. 23.00. na basenie nr 1 przy ul. Teatralnej 10–12 – w historycznym miejscu, w którym 49 lat wcześniej Petrusewicz pobił rekord. W jego postać wcielił się wrocławski aktor Jakub Giel, który odtworzył scenę bicia rekordu. Scenariuszem z i reżyserią zajął się Krzysztof Kopka.

„Wielki PLUSSSK!” otworzył edukacyjny cykl „Lekcji Historii” przygotowywany przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”, który ma być poświęcony bohaterom związanym z Wrocławiem. Cykl ten kontynuowany będzie w kolejnych latach.

b. Wrocławskie Promocje Dobrych Książek

W roku sprawozdawczym Ośrodek po raz pierwszy wziął udział we Wrocławskich Promocjach Dobrych Książek, które odbyły się po raz 21. w dniach 29 listopada – 2 grudnia. Ośrodek prezentował podczas nich swoje publikacje m.in. kwartalnik „Pamięć i Przyszłość”, Wrocławski Rocznik Historii Mówionej, „Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy” itd. oraz 29 listopada 2012 r. zorganizował spotkanie pt. „Mity leżące u podstaw współczesnego Wrocławia”. Punktem wyjścia dla uczestników rozmowy: Marka Mutora – dyrektora Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”, dr Wojciecha Kucharskiego – zastępcy dyrektora Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”

oraz Kamila Dworaczka z Instytutu Pamięci Narodowej stanowią poniższe publikacje:

- Wokół Orędzia. Kardynał Bolesław Kominek – prekursor pojednania polsko-niemieckiego, red. W. Kucharski, G. Strauchold,
- Beatus Ceslaus natione Polonus. Dzieje kultu błogosławionego Czesława Wojciecha Kucharskiego
- Wszystko, co robiliśmy, okazało się potrzebne. Wspomnienia o Studenckim Komitecie Solidarności we Wrocławiu Kamila Dworaczka.

21. Wrocławskie Promocje Dobrych Książek
29 listopada - 2 grudnia 2012

II Publikacje pracowników:

1. G. Kowal, Ośrodek Odosobnienia w Grodkowie 1981–1982 [w druku].
2. G. Kowal, Uczniowie szkół średnich internowani w Grodkowie, [w:] Dzieci, młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, red. W. Kucharski, G. Strauchold, 207–216.
3. G. Kowal, Szarpana edukacja Jerzego Woźniaka, „Pamięć i Przyszłość” nr 3/2012 (17), s. 40–44.
4. G. Kowal, Żołnierze Armii Krajowej we Wrocławiu, „Pamięć i Przyszłość” nr 1/2012 (15), s. 63–67.
5. W. Kucharski, Beatus Ceslaus natione Polonus. Dzieje kultu błogosławionego Czesława, Kraków 2012.
6. W. Kucharski, Tadeusz Wyrwalski, twórca Woodcraftu we Wrocławiu – zarys biografii, [w:] Dzieci, młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, red. Wojciech Kucharski, Grzegorz Strauchold, Wrocław 2012, s.115-143.
7. M. Kowalska, Drugie życie wrocławskiego modernizmu, [w:] Między formą a ideologią. Architektura XX wieku w Polsce, red. E. Perlińska-Kobierzyńska, Warszawa 2012, s. 251–266.
8. M. Kowalska, Wrocław – wybrane problemy rewitalizacji Dzielnicy Czterech Świątyń, [w:] Deklinacja odnowy miast. Z dyskusji nad rewitalizacją w Polsce, red. K. Derejski, J. Kubera, St. Lisiecki, R. Macyra, Poznań 2012 s. 139–152.
9. J. Maliniak, Pierwsze mistrzostwo Śląska, „Gazeta Wrocławska”, 18.05.2012, dodatek „Wieczór Wrocławia”, s. 4–6.
10. M. Mutor, Fredro w obiektywie, [w:] Dziedzictwo kresów [w druku]
11. M. Mutor, Zawiszacy we Wrocławiu. Początki środowiska Skautów Europy w stolicy Dolnego Śląska, [w:] Dzieci, młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, red. Wojciech Kucharski, Grzegorz Strauchold, Wrocław 2012, s. 217–226.
12. P. Sroka, Browar w Kłodzku w latach 1945–1978, [w:] Z dziejów przemysłu na ziemiach polskich, red. R. Klementowski, E. Kościak, Wrocław 2012, s. 153–163 [w druku].
13. P. Sroka, Hokejowy rewanż, „Pamięć i Przyszłość” 2012, nr 1, s. 53–56.
14. P. Sroka, Meandry zagospodarowania Zieleńca po II wojnie światowej, [w:] materiały z konferencji „Sport na Ziemiach Zachodnich” [w druku].
15. P. Sroka, Oflag VIII B Silberberg. Niedoceniany fragment historii twierdzy, „Łambinowicki Rocznik Muzealny”, t. 34: 2011, s. 111–123.
16. P. Sroka, Urlop hutnika z profesorem [wywiad przeprowadzony przez M. Sasa], „Gazeta Wrocławska”, 10.08.2012 r., s. 26.
17. P. Sroka, rec.: Aleksandra Hołubecka-Zielnica, Krzysztof Zielnica, Był taki czas... Pogranicze polsko-niemieckie (Syców – Kępno – Ostrzeszów). Wspomnienia i relacje z lat 1918–1958, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R. 2 (2012), s. 273–272.
18. P. Sroka, „Trzeba nam te ziemie poznać, by móc je ukochać i związać się z nimi trwałymi więzami”. Dolny Śląsk na łamach „Ziemi” z lat 1946–1950, [w:] materiały z konferencji „Znowuż »z kuferkiem i chlebkiem«” [w druku].
19. P. Sroka, Twierdza srebrnogórska w polskiej literaturze z lat 1945–1989, [w:] materiały z IV Srebrnogórskiej Konferencji Historycznej [w druku].
20. P. Sroka, Wypoczynek dzieci i młodzieży na Dolnym Śląsku w latach 1945–1956, [w:] Dzieci, młodzież i

- studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, red. Wojciech Kucharski, Grzegorz Strauchold, Wrocław 2012, s. 87–96.
21. P. Sroka, Znaczenie ziemi kłodzkiej dla organizacji wczasów pracowniczych w Polsce w latach 40. i 50. XX wieku, „Zeszyty Muzeum Ziemi Kłodzkiej”, t. 11: 2011, s. 127–140.
  22. E. Szumiejko, Biografia opozycjonisty, oprac. G. Kowal, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R 2 (2012), s. 153–216.
  23. K. Uczkiewicz-Styś, Czeska przyjaźń na pruskim uniwersytecie, „Pamięć i Przyszłość” nr 17 (3/2012), s. 71–75.
  24. K. Uczkiewicz-Styś, Myślimy o potrzebach czytelników – wywiad z Mieczysławem Orskim, „Pamięć i Przyszłość” nr 16 (2/2012), s. 27–31.
  25. K. Uczkiewicz-Styś, O, my umiemy czekać... Dziewiętnastowieczny projekt czeskiego odrodzenia narodo-
wego w tetralogii Vladimíra Macury Ten, który bude, [w:] Przyszłość w kulturze, Prace Kulturoznawcze
XV, 2013, red. I. Topp, K. Łukasiewicz [w druku].
  26. K. Uczkiewicz-Styś, Skrwawione ziemie. Historia wielkiej tragedii – wywiad z prof. Timothy Snyderem,
„Pamięć i Przyszłość”, nr 16 (2/2012), s. 64–67.
  27. K. Uczkiewicz-Styś, Słuchajcie, co wam teraz powiem... „Obsługiwałem angielskiego króla” Bohumila
Hrabala – fikcja literacka a „historia opowiadana”, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R 2 (2012), s.
73–100.

III Kalendarium 2012 r.

- 2 stycznia – dystrybucja kwartalnika „Pamięć i Przyszłość” nr 14 – „ŻYCIE W CIENIU DEKRETU”
4 stycznia – ogłoszenie naboru wniosków na konkurs „Grant Oral History”
25 stycznia – promocja pierwszego numeru „Wrocławskiego Rocznika Historii Mówionej”; IH UW, Wrocław
12 lutego – koncert finałowy konkursu „Hard as a rock”; Teatr Lalek, Wrocław
20 lutego – wyniki konkursu „Grant oral history”
21 lutego – promocja zeszytów edukacyjnych „Radosne obchody Święta Niepodległości”; ZNiO, Wrocław
27 lutego – prezentacja wystawy z serii „Tramwaj Wolności” pt. „70. Rocznica powstania Armii Krajowej”;
Wrocław
8 marca – podpisanie porozumienia w sprawie współpracy przy publikacji serii wydawniczej poświęconej
ludziom dolnośląskiej „Solidarności”; Wrocław
21 marca – gra „Niezatapialny Wrocław”; Stare Miasto, Wrocław
29 marca – udział przedstawiciela Ośrodka w konferencji „Przyszłość historii mówionej – nauka, archiwa,
edukacja”; Warszawa
30 marca – projekcja filmu „Kapłan pojednania” w ramach Spotkania Naukowego Młodych pt. „Mass-Media.
Dziennikarstwo, Public relations”; Katowice
30 marca – udział przedstawicieli Ośrodka w konferencji „Przyszłość historii mówionej – nauka, archiwa,
edukacja”; Warszawa
2 kwietnia – dystrybucja kwartalnika „Pamięć i Przyszłość” nr 15 – „Wrocławski sport”
18 kwietnia – promocja książki „Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy”; Centrum Studiów Niemieckich i
Europejskich im. Willy’ego Brandta we Wrocławiu
26 kwietnia – promocja książki Tomasza Merty „Nieodzowność konserwatyzmu”; DA „Maciejówka”, Wrocław
12–16 maja – festiwal „Wiek XX. Anamneses”; Wrocław

12 maja:

- otwarcie wystawy „Droga do pojednania”; Rynek
- debata „Skrwawione ziemie” (Jochen Böhrer, Jarosław Hrycak, Grzegorz Hryciuk, Timothy Snyder, modera-
tor: Andrzej Brzeziecki); ZNiO, Wrocław
- debata „Między obojętnością a solidarnością. Milczenie Zachodu?” (Basil Kerski, Roger Moorhouse, Timo-
thy Snyder, Dariusz Tołczyk, moderator: Jan Skórzyński); ZNiO, Wrocław
- „Kogo kręci kino historyczne? – W cieniu swastyki i czerwonej gwiazdy”(Geheimsache Mauer – Die Ge-

schichte einer deutschen Grenze, Niemcy 2011, reż. Christoph Weinert i Jürgen Ast), „Fabryka zła” (Napola – Elite für den Führer, Niemcy 2004, 115 min., reż. Dennis Gansel), gość: dr Andrzej Dębski, moderator: Marek Stremecki; kino NOT, Wrocław

- uroczyste otwarcie festiwalu – koncert Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Wrocławskiej: Henryk Mikołaj Górecki „Symfonia pieśni żałosnych”; kościół Marii Magdaleny, Wrocław

13 maja:

- warsztaty mistrzowskie: „National History Through the European History”, (Timothy Snyder, moderator – Joanna Wojdon); kawiarnia festiwalowa „Tajne komplety”, Wrocław
- warsztaty mistrzowskie: „How to hunt Gestapo officers. Historical research in German archives on the so called «Album Schmidt»” (Jochen Böhrer, moderator: Michał Bardel); DA „Maciejówka”, Wrocław
- warsztaty mistrzowskie: „An Activist Historian – Ukrainian Example of Iwan Łysiak-Rudnycki”, (Jarosław Hrycak moderator: Michał Bardel); kawiarnia festiwalowa „Tajne komplety”, Wrocław
- debata „Polityka historyczna – historia w polityce” (Christoph Böhr, Erhard Busek, Marek A. Cichocki, Leonidas Donskis, Robert Traba, moderator: Jacek Stawiski); ZNiO, Wrocław
- spektakl „Czas terroru” na motywach „Róży” Stefana Żeromskiego, reż. Lech Raczak; Centrum Technologii Audiowizualnej, Wrocław
- „Kogo kręci kino historyczne? – W cieniu swastyki i czerwonej gwiazdy” („Żołnierze wolności” [Soldaty Swobody], ZSRR/Polska/Czechosłowacja/NRD/Węgry/Bułgaria/Rumunia 1977, część 2, reż. Jurij Ozierow, „Piąta pieczęć” (Az ötödikpecsét) Węgry 1976, reż. Zoltán Fábri) gość: Jan Topolski, moderator: Marek Stremecki; kino NOT, Wrocław
- spektakl „Czas terroru”, na motywach „Róży” Stefana Żeromskiego, reż. Lech Raczak; Centrum Technologii Audiowizualnej, Wrocław

14 maja:

- warsztaty mistrzowskie: „Berlin at War – Adventures in Oral History” (Roger Moorhouse, moderator – Jakub Tyszkiewicz); Mediateka, Wrocław
- warsztaty mistrzowskie: „Witnesses to History: The use of testimonial evidence in historical research” (Gunnar S. Paulsson, moderator: Jacek Stawiski); kawiarnia festiwalowa „Tajne Komplety”, Wrocław
- warsztaty mistrzowskie „Western Responses to Soviet Crimes: A Historical Outline” (Dariusz Tołczyk, moderator: Jacek Stawiski); DA „Maciejówka, Wrocław
- debata „Totalitaryzm w przestrzeniach muzealnych” (Dan Michman, Jan Ołdakowski, Marie Schmidt, Wolfgang Templin, Rafał Wnuk, moderator: Robert Kostro); ZNiO, Wrocław
- debata „Wiara prześladowana” (Michael Meng, Dan Michman, ks. Jerzy Myszor, Oleh Turij, moderator: Andrzej Grajewski); ZNiO, Wrocław
- „Kogo kręci kino historyczne? – W cieniu swastyki i czerwonej gwiazdy” („Kobiety z Rosenstrasse” [Rosenstraße], Niemcy 2003, reż. Margarethe von Trotta, „Przejście przez Dunaj” [Chodník přes Dunaj], Czechosłowacja 1989, reż. Miloslav Luther) gość: Monika Mikušová, moderator: Rafał Bubnicki; kino NOT, Wrocław

15 maja:

- warsztaty mistrzowskie: „The Soviet military-strategic plans, 1938–1941” (Mark Sołonin, moderator: Marcin Żyła); kawiarnia festiwalowa „Tajne komplety”, Wrocław
- warsztaty mistrzowskie: „Layers of Time and Cosmopolitan Memories in Jewish Spaces” (Michael Meng, moderator: Marcin Żyła); miejsce: kawiarnia festiwalowa „Tajne komplety, Wrocław
- debata „Pamięć i liczby” (Grzegorz Berendt, Zbigniew Gluza, Gunnar S. Paulsson, Mark Sołonin, moderator: Łukasz Kamiński); ZNiO, Wrocław
- „Kogo kręci kino historyczne? – W cieniu swastyki i czerwonej gwiazdy” („Bokser i śmierć” [Boxer a smrt]), Czechosłowacja 1962, reż. Peter Solan, „Ucieczka” (Szökés), Węgry 1996, reż. Lívia Gyarmathy) gość: Balázs Varga, Monika Mikušová, moderator: Rafał Bubnicki; kino NOT, Wrocław

- 16 maja:
- debata „Totalitaryzm a kino” (Agnieszka Holland, Balázs Varga, Monika Mikušová, moderator: Robert Kostro); ZNiO, Wrocław
  - „Kogo kręci kino historyczne? – W cieniu swastyki i czerwonej gwiazdy” („Gorzkie żniwa” [Bittere Ernte], RFN 1985, reż. Agnieszka Holland) spotkanie z Agnieszką Holland, moderator: Rafał Bubnicki; kino NOT, Wrocław
  - koncert Huelgas Ensemble „W poszukiwaniu czasu minionego”, drygent Paul van Nevel, organizator: Fundacja im. Andrzeja Markowskiego; Kościół Uniwersytecki, Wrocław
- 18 maja – spektakl „Wielki plussk. Historia Marka Petruszewicza” prezentowany w ramach Nocy Muzeów; Wrocławskie Centrum SPA, Wrocław
- 25 maja – otwarcie wirtualnej ekspozycji „(Nie) zapomniany bohater Wrocławia. Trener Władysław Żmuda” połączone z konferencją prasową dla dziennikarzy; ArtHotel, Wrocław
- 4 czerwca – otwarcie wystawy „W samo południe. Wybory ‘89”; ul. Kuźnicza, Wrocław
- 22 czerwca – uroczyste wręczenie nagród laureatom konkursów „Świadectwa historyczne – Ginące zawody 1945–2011” i „Namaluj mi historię – Sportowy Wrocław”; ZNiO, Wrocław
- 25 czerwca – dystrybucja kwartalnika „Pamięć i Przyszłość” nr 16 – „Nad Odrą”
- 26 czerwca – prezentacja wystawy z serii „Tramwaj Wolności” pt. „Gdy zapełniały się półki... wrocławski handel w czasie ustrojowego przełomu”
- 8–31 sierpnia – wystawa „Edyta Stein – portret własny”; Rynek, Wrocław
- 24 sierpnia – finał konkursu „Gaz na ulicach – Wrocław/Lubin ‘82” i malowanie graffiti; ul. Świdnicka, Wrocław
- 31 sierpnia – prezentacja wystawy internetowej www.31sierpnia1982.pl
- 31 sierpnia – koncert „wROCK for FREEDOM” (Scorpions); zajeżdźnia na ul. Grabiszyńskiej, Wrocław
- 31 sierpnia – 15 września – wystawa „Archiwalne też jest fajne”; Rynek, Wrocław
- 1 września – promocja książki „80 milionów. Historia prawdziwa”; pergola przy Hali Stulecia, Wrocław
- 6 września – panel tematyczny „Archiwa Historii Mówionej w Polsce” w ramach współorganizacji VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów; Politechnika Wrocławska, Wrocław
- 21–23 września – współorganizacja konferencji naukowej „Kadry decydują o wszystkim – biografistyka wojskowa na przestrzeni dziejów”; hotel „Śląsk”, Wrocław
- 27 września – 15 października – wystawa „Wrocław Chrisa Niedenthala. Portret miasta – sierpień 1982”; Rynek, Wrocław
- 30 września – 3 października – udział przedstawiciela Ośrodka w międzynarodowym projekcie „Grand Treasurers”; Ryga (Łotwa)
- 4–5 października – Konferencja naukowa „Znowuż «z kuferkiem i chlebakiem»...”; IH UW, Wrocław
- 10–12 października – udział przedstawiciela Ośrodka w 3. Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej pt. Роль краєзнавства в соціально-економічному і культурному розвитку регіону (Roll' kraeznavstva v social'no-ekonomie'nomu i kul'turnomu rozbitku regionu); Winnica (Ukraina)
- 14 października – gra miejska „Jan Paweł II w mieście spotkań”; Stare Miasto, Wrocław
- 15–19 października – wystawa „Wrocław woła o prawa człowieka”; Biuro Informacji Parlamentu Europejskiego, Wrocław
- 16 października – wystawa „Sportowy Wrocław oczami dziecka”; Rynek, Wrocław
- 18 października – konferencja „Sport na Ziemiach Zachodnich”; IH UW, Wrocław
- 20–21 października – udział przedstawiciela Ośrodka w konferencji „IV Srebrnogórska Konferencja Historyczna”; Srebrna Góra
- 23 października – konkurs „Sport i turystyka na ziemiach zachodnich. 1945–1989”
- 31 października – 13 listopada – wystawa „Golgota Wschodu”; Rynek, Wrocław
- 5 listopada – rozpoczęcie współpracy z portalem Scholaris
- 8 listopada – konferencja naukowa „Droga do stabilizacji polskiej administracji kościelnej na ziemiach zachodnich po II wojnie światowej”; aula PWT, IH UW, Wrocław
- 11 listopada – koncert „wROCK for Freedom” (Dżem i TSA); Hala Orbita, Wrocław

- 11 listopada – uruchomienie projektu „Spacer po mieście z historią w tle”; Stare Miasto, Wrocław
- 11 listopada – Radosna Parada Niepodległości; Stare Miasto, Wrocław
- 11 listopada – patronat nad projektem „Wolne Miasto”; Ostrzeszów
- 12–14 listopada – udział przedstawiciela Ośrodka w konferencja „Przyszłość w kulturze”, UWr., Wrocław
- 16–30 listopada – wystawa „Orędzie”; bulwar S. Wyszyńskiego, Wrocław
- 18 listopada – złożenie kwiatów pod pomnikiem kardynała Bolesława Kominka; bulwar S. Wyszyńskiego, Wrocław
- 21 listopada – przyjęcie Ośrodka do Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia podczas obrad zgromadzenia ogólnego tej organizacji odbywającego się w Berlinie.
- 29 listopada – 2 grudnia – udział we Wrocławskich Promocjach Dobrych Książek; Muzeum Architektury, Wrocław
- 29 listopada – dyskusja „Mity leżące u podstaw współczesnego Wrocławia” w ramach Wrocławskich Promocjach Dobrych Książek; Galeria BWA Awangarda, Wrocław
- 7 grudnia – premiera filmu „Złota drużyna”; Stadion Miejski, Wrocław
- 10 grudnia – rozstrzygnięcie konkursu „Stypendium dla młodego naukowca”
- 12 grudnia – ogłoszenie konkursu „Hard as a ROCK – ŻOŁNIERZE POLSKIEGO PODZIEMIA”
- 13 grudnia – premiera teledysku „ZOMO na Legnickiej”
- 13 grudnia – prezentacja wystawy z serii „Tramwaj Wolności” pt. „Stan Wojenny”
- 18 grudnia – udział przedstawiciela Ośrodka w „Sławistycznych spotkaniach literackich”, UWr., Wrocław
- 19 grudnia – spotkanie wigilijne ze Świadkami Historii, aula PWT, Wrocław

**Ośrodek
Pamięć i Przyszłość**
www.pamieciprzyszosc.pl